
Legenda o pelikánovi

Legenda o pelikánovi

Co symbolizuje pelikán ve znaku 2. lékařské fakulty UK, vysvětluje děkan prof. Vladimír Komárek v rozhovoru pro fakultní webové stránky. Výprava za pelikánem kadeřavým, jehož chov v pražské ZOO fakulta sponzoruje, se uskutečnila 11. dubna 2016. Na přípravě celé akce spolupracovala Bára Vokrmanová.

Fakulta má ve znaku pelikána. Proč právě pelikán?

Naše fakulta nevznikla „na zelené louce“ v roce 1953, ale je pokračováním dlouhé tradice výuky medicíny již od dob založení univerzity. Pelikán byl ve znaku jedné ze čtyř zakládajících fakult, a to právě fakulty lékařské, což mimochodem dokládá i velký znak v aule Karolina. Ovšem pelikána ve znaku nemáme jen my, ale i 1. lékařská fakulta. Zajímavé je, že ve znaku 1. LF krmí pelikán tři mláďata naráz, ovšem u nás krmí jen jedno jediné mládě. Z toho by se dalo usuzovat na komorní zaměření a atmosféru naší menší fakulty, kde je výuka individualizovaná, a někdy je to skutečně tak, že se jeden pedagog věnuje jednomu studentovi. Ovšem nerozdírá si přítom hrud' do krve! (úsměv)

Jaký je vůbec původ a význam tohoto symbolu?

Podle legendy si rodiče rozdirají zobákem svou hrud' a stékající krví krmí svá mláďata. To není zcela přesné. Popravdě pelikáni do vaku ve svém zobáku nasbírají co nejvíce ryb, zobák přitisknou na svou hrud' a postupně vytlačují ryby do zobáků svých mláďat, kterých může být zároveň až sedm. Je zajímavé, že v historii se na symbolech objevuje různý počet mláďat: tři, pět a sedm; jedno mládě se vyskytuje jen výjimečně. Mláďata ve snaze získat co nejvíce potravy občas místo do ryby klovnou do hrudi své matky. Je tedy skutečně možné, že hrud' byla také zraňována a zbarvena jak krví ryb, tak i pelikánovou vlastní. Ale že by se mláďata pelikánů krmila krví, jež jim nabídne matka, která si rozklouvá hrud', je skutečně pouhý mýtus.

Další zajímavou legendou je i ta, že jak mláďata zraňují matku, tak i matka klove do mláďat a ta umírají. Třetí den je pak pokropí vlastní krví a ona obživnou. Tím se dostáváme k přenesení symboliky zmrtvýchvstání do křesťanství – Ježíš se také obětoval a prolil vlastní krev pro nás všechny, pro příští generace a celé lidstvo. Odkaz nalézáme i v modlitbě sv. Gertrudy, která začíná slovy: „Dobrotivý Pelikáne, Pane Ježíši Kriste, jenž jsi nás nehodné ráčil očistit svou předrahou krví ode všech hříchů, vzdávám Ti díky za svatou a sladkou ránu, kterou jsi přijal na kříži, když Tvá nekonečná láska otevřela svým šípem Tvůj nejsvětější bok a pronikla Tvé nejsvětější Srdce. Buď velebena přesvatá rána a svatá krev a voda, které z ní vyprýstily, aby smyly všechny naše hříchy.“ Tedy prastará legenda, která vychází z nepřesně interpretované skutečnosti (jak to u legend obvykle bývá), se dostává do symbolů v raném křesťanství.

Pozoruhodný je [článek Miloše Rejchrt](#) Jan Palach a kostelní obraz pelikána, ve kterém uvádí Palachovu inspiraci pozdobnějším pelikána jako symbolu Kristovy nejvyšší oběti v evangelickém kostele v Libiši u Neratovic, kde byl Palach těsně před svým osudovým činem: „15. ledna 1969 se v něm konaly pohřební bohoslužby. Mezi účastníky obřadu byl i synovec zesnulého, student Filozofické fakulty v Praze, Jan Palach. Nemohl přehlédnout nápadnou dřevořezbu, překvapivý figurativní prvek ve výzdobě jinak kalvínsky strohé modlitebny. U stropu, na stříšce nad kazatelnou, jako by žehnal dění v prostoru pod sebou, rozpíná svá křídla pelikán, a při tom krmí mláďata. Dvacet čtyři hodin po shlédnutí tohoto výjevu se u Národního muzea v Praze Jan Palach polil hořlavinou a zapálil.“ Obětoval se tedy jako Kristus pro ostatní, pro další generace.

Legendu o pelikánovi můžeme s trochou nadsázky transponovat do situace dnešního života, do života naší fakulty. Naše mláďata, studenti, první tři roky vedeme, předáváme jim všechny vědomosti (a někdy je to skutečně skoro až krvavý proces) a do konce třetího ročníku jsou téměř mrtví. Ovšem potom je v podstatě oživíme, projdou zbylými třemi ročníky a stanou se z nich lékaři. V tomto pojetí je to velice působná legenda.

Kde jinde se ještě můžeme setkat se znakem pelikána?

S vyobrazením pelikána se setkáváme v různé řadě kostelů, štítů, erbů, jeden z významných pochází z Duchcova. Před děkanátem máme také sochu pelikána. Zajímavé je, že vyobrazení se najde i na poštovních známkách, ve znaku Červeného kříže, v souvislosti s transfúzní službou, tedy spojitostí je celá řada.

Fakulta má adoptovaného pelikána v pražské ZOO. Co o něm víte?

Ano, máme adoptovaného pelikána kadeřavého. Nyní sice končím druhý rok děkanování, ale přiznám se, že jsem adoptovaného pelikána ještě nenavštívil, byť mu posíláme peníze. Tedy bude načase, abychom se za pelikánem vydali a zeptali se, jak se mu vede! (Výprava za pelikánem se uskutečnila 11. dubna 2016, viz fotogalerie, pozn. red.)

Kdo s tímto nápadem přišel a kdy?

Podle mých informací nápad adoptovat pelikána se zrodil na kolegiu děkana někdy kolem roku 2000.

Kolik taková adopce pelikána fakultu stojí?

Ročně od nás pelikán dostává 8000 korun. Zda mu to stačí, nevím. Zeptám se.

Kdyby to nebyl pelikán, jaké jiné zvíře byste si dovedl představit ve znaku fakulty?

Lékařství se vždy pojilo s hadem, kterého má ve znaku také 3. lékařská fakulta. Ač se tedy říká, že to není žádný posvátný had, ale vlasovec, který se hůlkou vytahoval z rány. Lékařskou fakultu v Motole, která je velmi zaměřená na pediatrický aspekt, by mohl zastupovat klokan nebo jiné zvíře spojené s péčí o mláďata. Běží u nás mnoho výzkumů, teoreticky by to tedy mohlo být nějaké experimentální zvíře. Ještě pamatuji, jak se zde dělaly pokusy na selatech, ale to by nebylo zrovna nejvhodnější (úsměv). Ale jelikož naši fakultu považují za jednu z nejbystřejších, tak by to určitě nemělo být lenivé, hloupé zvíře. Nenapadá mne však lepší symbol, než je současný pelikán. Vždyť pelikána ve znaku mají i takové prestižní britské fakulty jako je Corpus Christi College, Cambridge a Corpus Christi College, Oxford.

Jaké je vaše oblíbené zvíře?

Celá moje pracovna na klinice je vyzdobena mořskými koníky – hipokampy. Hippocampus je moje, jakožto neurologa, oblíbená část mozku, které jsem se určitou dobu věnoval.

Znak fakulty právě prochází „modernizací“. Kdy se budeme moci těšit na nový znak? Co vedlo k potřebě současný znak upravit?

Spíše řekneme, že náš znak se v současné době proměňuje. Doufejme, že všichni budou brzy příjemně překvapeni!
Převzato se svolením 2. lékařské fakulty UK